

METODYKA PRACY SĘDZIEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

Bogusław Dauter

METODYKI

6. WYDANIE

METODYKA PRACY SĘDZIEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

Bogusław Dauter

METODYKI

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

6. WYDANIE

Stan prawny na 20 października 2017 r.

Wydawca
Izabella Matecka

Redaktor prowadzący
Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Świerk-Bożek

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a lowercase, serif font. A small heart symbol is positioned above the letter 'i'. Below the text is a decorative horizontal line with a wavy, wave-like pattern.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2018

ISBN 978-83-8124-008-6

6. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wstęp	19
ROZDZIAŁ I	
Zagadnienia ogólne	21
1. Konstytucyjne zasady funkcjonowania sądownictwa administracyjnego....	21
1.1. Prawo do sądu	21
1.2. Prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy	23
1.3. Jawność postępowania sądowego	24
1.4. Prawo do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki	25
1.5. Prawo do bezpośredniego stosowania przepisów Konstytucji RP	29
2. Sądowa kontrola administracji publicznej	31
2.1. Uwagi ogólne	31
2.2. Sprawa sądownoadministracyjna	32
2.3. Zakres podmiotowy kontroli sądów administracyjnych	34
2.4. Zakres przedmiotowy postępowania przed sądami administracyjnymi	35
3. Wybrane zasady postępowania przed sądami administracyjnymi	46
3.1. Uwagi ogólne	46
3.2. Zasada udzielania pomocy stronom	46
3.3. Zasada koncentracji materiału procesowego	48
3.4. Zasada ochrony praworządności	51
3.5. Zasada związania sądu administracyjnego prawomocnym wyrokiem skazującym co do popełnienia przestępstwa	55
4. Właściwość sądów administracyjnych	56
4.1. Właściwość wojewódzkich sądów administracyjnych	56
4.2. Właściwość Naczelnego Sądu Administracyjnego	59
5. Skład sądu i zasady jego wyznaczania	61
5.1. Skład sądu	61
5.2. Zasady wyznaczania składu orzekającego	63
6. Wyłączenie sędziego	64

6.1. Przesłanki bezwzględne wyłączenia sędziego	64
6.2. Przesłanki względne wyłączenia sędziego.....	70
6.3. Postępowanie w przedmiocie wyłączenia sędziego.....	71

ROZDZIAŁ II

Podmioty legitymowane do występowania w postępowaniu przed sądami administracyjnymi.....	75
1. Zdolność sądowa i zdolność procesowa.....	75
1.1. Zdolność sądowa	75
1.2. Zdolność procesowa.....	77
2. Strony i uczestnicy postępowania	79
2.1. Strona postępowania.....	79
2.2. Uczestnik postępowania.....	81
3. Podmioty umocowane do występowania w imieniu strony	87
3.1. Przedstawiciele ustawowi.....	87
3.2. Organy i osoby uprawnione do działania w imieniu osoby prawnej oraz jednostki organizacyjnej mającej zdolność sądową	89
3.3. Pełnomocnicy.....	95
3.3.1. Uwagi ogólne.....	95
3.3.2. Podmioty legitymowane do występowania w charakterze pełnomocnika.....	96
3.3.3. Rodzaje pełnomocnictw	100
3.3.4. Forma pełnomocnictwa.....	103
3.3.5. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	108
3.4. Kurator na czas podjęcia czynności niecierpiącej zwłoki	111

ROZDZIAŁ III

Pisma w postępowaniu przed wojewódzkim sądem administracyjnym.....	113
1. Charakterystyka pism.....	113
1.1. Rodzaje pism	113
1.2. Warunki formalne.....	115
1.3. Braki formalne i tryb ich usuwania	122
2. Oświadczenia i wnioski.....	126
2.1. Oświadczenie	126
2.2. Wniosek	127
3. Skarga	130
3.1. Podmioty uprawnione do wniesienia skargi.....	130
3.2. Przesłanki dopuszczalności skargi	135
3.2.1. Wyczerpanie środków zaskarżenia i wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy	135
3.2.2. Termin do wniesienia skargi.....	137
3.2.3. Tryb wnoszenia skargi	140

3.2.4. Warunki formalne skargi	141
4. Sprzeciw	145
4.1. Sprzeciw od decyzji	145
4.2. Sprzeciw od rozstrzygnięcia procesowego referendarza sądowego	150
4.3. Sprzeciw od rozstrzygnięć referendarza sądowego w sprawach prawa pomocy.....	152

ROZDZIAŁ IV

Czynności stron i sądu po wniesieniu skargi.....	157
1. Czynności organu.....	157
1.1. Przekazanie skargi sądowi.....	157
1.2. Uwzględnienie skargi przez organ.....	159
2. Czynności skarżącego.....	165
2.1. Wniosek o ukaranie grzywną oraz żądanie rozpoznania sprawy w trybie uproszczonym.....	165
2.2. Cofnięcie skargi.....	168
3. Czynności sądu.....	172
3.1. Ukaranie grzywną.....	172
3.2. Wystąpienie sygnalizacyjne.....	174
3.3. Przekazanie sprawy według właściwości.....	176
3.4. Odrzucenie skargi	177
3.4.1. Uwagi ogólne.....	177
3.4.2. Brak właściwości.....	178
3.4.3. Uchybienie terminowi.....	181
3.4.4. Nieuzupełnienie braków formalnych	182
3.4.5. Powaga rzeczy osądzonej.....	184
3.4.6. Brak zdolności sądowej lub procesowej.....	185
3.4.7. Brak interesu prawnego lub uprawnienia	186
3.4.8. Niedopuszczalność z innych przyczyn	187
3.5. Umorzenie postępowania.....	189
3.5.1. Uwagi ogólne.....	189
3.5.2. Cofnięcie skargi	191
3.5.3. Śmierć strony.....	192
3.5.4. Bezprzedmiotowość z innych przyczyn	192
4. Postępowania nadzwyczajne a wszczęcie postępowania sądowego.....	194

ROZDZIAŁ V

Wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności.....	199
1. Uwagi ogólne.....	199
2. Wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności przez organ..	201
3. Wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności przez sąd administracyjny.....	204

3.1. Ochrona tymczasowa przed sądem pierwszej instancji	204
3.2. Zawieszenie wykonalności aktu lub czynności	208
3.3. Ochrona tymczasowa przed Naczelnym Sądem Administracyjnym...	209

ROZDZIAŁ VI

Doręczenia	211
1. Uwagi ogólne.....	211
2. Tryb doręczania pism sądowych przez operatora pocztowego	217
3. Doręczenia pism osobom fizycznym.....	219
3.1. Doręczenie właściwe	219
3.2. Doręczenie zastępcze	221
4. Doręczenia pism osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym niemającym osobowości prawnej.....	223
5. Doręczenia awizowane	225
6. Domniemanie doręczenia	227
7. Doręczenia podmiotom uprawnionym do odbioru pism w imieniu lub za stronę postępowania.....	228
7.1. Doręczenie przedstawicielowi ustawowemu	228
7.2. Doręczenie upoważnionemu pracownikowi.....	229
7.3. Doręczenie osobie upoważnionej do odbioru pism	229
7.4. Doręczenie pełnomocnikowi.....	230
7.5. Doręczenie pełnomocnikowi do doręczeń	231
7.6. Doręczenie kuratorowi	232
8. Doręczenia w obrocie zagranicznym.....	235

ROZDZIAŁ VII

Terminy procesowe	239
1. Rodzaje terminów.....	239
2. Bieg terminu.....	241
3. Uchybienie terminowi	245
4. Przywrócenie terminu	246
4.1. Wymogi formalne	246
4.2. Przesłanki przywrócenia terminu	251
4.3. Dopuszczalność przywrócenia terminu	253
4.4. Wstrzymanie postępowania	254

ROZDZIAŁ VIII

Zawieszenie postępowania	257
1. Uwagi ogólne.....	257
2. Obligatoryjne zawieszenie postępowania z urzędu.....	260
3. Fakultatywne zawieszenie postępowania z urzędu.....	265
4. Podjęcie postępowania z urzędu	268
5. Zawieszenie i podjęcie postępowania na zgodny wniosek stron.....	270

ROZDZIAŁ IX

Postępowanie mediacyjne i uproszczone	273
1. Postępowanie mediacyjne.....	273
2. Postępowanie uproszczone.....	282

ROZDZIAŁ X

Posiedzenia sądowe	293
1. Rodzaje posiedzeń i ich charakterystyka.....	293
2. Rozprawa.....	295
2.1. Przygotowanie do rozprawy.....	295
2.2. Jawność rozprawy.....	299
2.3. Początek rozprawy.....	302
2.4. Przebieg rozprawy.....	304
2.5. Odroczenie rozprawy.....	308
2.6. Protokół rozprawy.....	313
2.6.1. Załącznik.....	317
2.6.2. Zastrzeżenia.....	319
2.7. Zamknięcie rozprawy.....	320
3. Dowody uzupełniające z dokumentów.....	322
4. Łączenie spraw.....	326
5. Środki dyscyplinujące.....	330
5.1. Policja sesyjna.....	330
5.2. Grzywna za uchylanie się organu od zastosowania się do postanowienia sądu.....	332
5.3. Sygnalizacja.....	334

ROZDZIAŁ XI

Orzeczenia sądowe	339
1. Wyrok.....	339
1.1. Wydanie i ogłoszenie wyroku.....	339
1.1.1. Wydanie wyroku.....	339
1.1.2. Ogłoszenie wyroku.....	345
1.2. Zasady orzekania.....	348
1.2.1. Niezwiązanie granicami skargi.....	348
1.2.2. Zakaz <i>reformationis in peius</i>	351
1.2.3. Orzekanie w granicach sprawy.....	352
1.3. Zakres uprawnień orzeczniczych sądu pierwszej instancji.....	354
1.3.1. Uwzględnienie skargi na decyzję lub postanowienie.....	354
1.3.2. Wydanie orzeczenia reformatoryjnego.....	359
1.3.3. Uwzględnienie skargi na akt lub czynność.....	362
1.3.4. Uwzględnienie skargi na uchwałę lub akt nadzoru.....	364

1.3.5. Uwzględnienie skargi na beczynność lub przewlekłe prowadzenie postępowania	367
1.3.6. Oddalenie skargi	371
1.4. Rektyfikacja orzeczeń sądowych	373
1.4.1. Sprostowanie	373
1.4.2. Uzupełnienie	376
1.4.3. Wykładnia	378
2. Postanowienia	382
2.1. Uwagi ogólne	382
2.2. Postanowienia kończące postępowanie	383
2.3. Postanowienia niekończące postępowania	385

ROZDZIAŁ XII

Pisemne uzasadnienie orzeczenia	391
1. Uwagi ogólne	391
2. Normatywny charakter uzasadnienia	393
2.1. Wymogi formalne	393
2.2. Treść uzasadnienia	400
2.2.1. Stan sprawy	400
2.2.2. Zarzuty skargi oraz stanowisko pozostałych stron postępowania	405
2.2.3. Podstawa prawna i jej wyjaśnienie	407
2.2.4. Wskazania co do dalszego postępowania	414
2.2.5. Uzasadnienie zdania odrębnego	418
3. Metodyka sporządzania uzasadnienia	420
3.1. Język uzasadnienia	420
3.2. Zakres argumentacji	424
3.3. Odwołanie do zasad ogólnych	427
3.4. Społeczny aspekt uzasadnienia	431
3.5. Najczęściej spotykane uchybienia	434
3.5.1. Błędy językowe	434
3.5.2. Uchybienia formalne	436
4. Sądowa wykładnia prawa	438
4.1. Uwagi ogólne	438
4.2. Wykładnia językowa	440
4.2.1. Uwagi ogólne	440
4.2.2. Dyrektywa języka polskiego ogólnego	441
4.2.3. Dyrektywa języka prawnego	443
4.2.4. Dyrektywa języka specjalnego	444
4.3. Wykładnia systemowa	446
4.4. Wykładnia celowościowa	449
4.5. Zakres wykładni	451

ROZDZIAŁ XIII

Środki odwoławcze	453
1. Uwagi ogólne.....	453
2. Skarga kasacyjna.....	454
2.1. Warunki dopuszczalności skargi kasacyjnej.....	454
2.1.1. Przedmiot zaskarżenia.....	454
2.1.2. Podmioty uprawnione do wniesienia i sporządzenia skargi kasacyjnej.....	456
2.1.3. Wymagania formalne.....	459
2.1.4. Termin i tryb wnoszenia skargi kasacyjnej.....	464
2.1.5. Odpowiedź na skargę kasacyjną.....	469
2.1.6. Autokontrola orzeczenia po wniesieniu skargi kasacyjnej.....	471
2.2. Odrzucenie skargi kasacyjnej.....	476
2.3. Podstawy skargi kasacyjnej.....	479
2.3.1. Naruszenie prawa materialnego.....	479
2.3.2. Naruszenie przepisów postępowania.....	482
2.4. Związanie granicami skargi kasacyjnej.....	486
2.5. Nieważność postępowania.....	489
2.6. Skład sądu.....	492
2.7. Zakres uprawnień orzeczniczych Naczelnego Sądu Administracyjnego.....	495
2.7.1. Oddalenie skargi kasacyjnej.....	495
2.7.2. Uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.....	496
2.7.3. Orzeczenie reformatoryjne.....	501
2.7.4. Odrzucenie skargi lub umorzenie postępowania w sprawie.....	504
3. Zażalenie.....	505
3.1. Dopuszczalność zażalenia.....	505
3.2. Wymogi formalne zażalenia.....	507
3.3. Autokontrola dokonywana przez sąd pierwszej instancji.....	509
3.4. Odpowiednie stosowanie przepisów o skardze kasacyjnej.....	511

ROZDZIAŁ XIV

Uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego	513
1. Uchwała mająca na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych.....	513
2. Uchwała rozstrzygająca zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości w konkretnej sprawie.....	517
3. Postanowienie odmawiające podjęcia uchwały.....	522

ROZDZIAŁ XV

Pytania prawne	525
1. Pytanie prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ..	525
2. Pytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego.....	529

ROZDZIAŁ XVI

Prawomocność i wykonanie orzeczeń sądowych	535
1. Prawomocność formalna.....	535
2. Prawomocność materialna.....	540
3. Powaga rzeczy osądzonej.....	542
4. Związanie oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania	544
5. Wykonanie orzeczeń sądu.....	548
6. Skutki niewykonania orzeczenia sądu	549
7. Unieważnienie prawomocnego orzeczenia sądu administracyjnego	553

ROZDZIAŁ XVII

Wznowienie postępowania sądowoadministracyjnego	555
1. Dopuszczalność wznowienia	555
2. Przesłanki wznowienia	558
3. Postępowanie w sprawach wznowienia.....	561

ROZDZIAŁ XVIII

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia....	567
1. Podstawa prawna, przedmiot i podmioty legitymowane do wniesienia skargi	567
2. Przesłanki dopuszczalności skargi	572
3. Wymagania formalne skargi	577
4. Postępowanie w sprawie skargi	582

ROZDZIAŁ XIX

Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt	591
1. Wszczęcie postępowania	591
2. Czynności przewodniczącego.....	593
3. Czynności sądu.....	594

ROZDZIAŁ XX

Koszty sądowe.....	599
1. Przepisy ogólne	599
1.1. Uwagi ogólne.....	599
1.2. Wartość przedmiotu zaskarżenia	600
1.3. Obowiązek uiszczenia opłaty sądowej	603
1.4. Zasady uiszczenia opłaty sądowej.....	604

1.5. Ustalenie opłaty sądowej w należnej wysokości	606
1.6. Udzielanie ulg w spłacie należności z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych oraz orzeczonych grzywien	610
2. Wpis	613
3. Opłata kancelaryjna	616
4. Wydatki	618

ROZDZIAŁ XXI

Zwrot kosztów postępowania	623
1. Uwagi ogólne	623
2. Zasada związania wnioskiem strony o zwrot kosztów postępowania	624
3. Zwrot kosztów w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji	626
3.1. Zwrot kosztów postępowania od organu	626
3.2. Zwrot kosztów postępowania a wielość podmiotów uprawnionych ...	628
3.3. Zwrot kosztów postępowania w razie częściowego uwzględnienia skargi	629
3.4. Zwrot kosztów postępowania zawinionych zachowaniem strony	631
4. Zwrot niezbędnych kosztów postępowania	632
4.1. Zwrot niezbędnych kosztów postępowania prowadzonego przez stronę osobiście	632
4.2. Zwrot niezbędnych kosztów postępowania strony reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika	633
5. Zwrot kosztów postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym	636
5.1. Zwrot kosztów postępowania w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej	636
5.2. Zwrot kosztów postępowania w razie oddalenia skargi kasacyjnej	638
5.3. Odstąpienie od zasądzenia zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego	640
6. Koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu	641

ROZDZIAŁ XXII

Prawo pomocy	647
1. Uwagi ogólne	647
2. Wniosek o przyznanie prawa pomocy	649
2.1. Wymagania formalne wniosku	649
2.2. Postępowanie w sprawie wniosku	651
2.3. Rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku	654
2.4. Środki zaskarżenia	657
3. Zakres przyznawanego prawa pomocy	659
3.1. Zwolnienie od kosztów sądowych	659
3.2. Prawo pomocy w postaci ustanowienia pełnomocnika	660

4. Prawo pomocy dla osoby fizycznej	663
4.1. Przesłanki prawa pomocy w zakresie całkowitym.....	663
4.2. Przesłanki prawa pomocy w zakresie częściowym	665
5. Prawo pomocy dla osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej	666
5.1. Przesłanki prawa pomocy w zakresie całkowitym.....	666
5.2. Przesłanka prawa pomocy w zakresie częściowym	667
6. Niedopuszczalność prawa pomocy.....	668
6.1. Oczywista bezzasadność skargi	668
6.2. Cofnięcie prawa pomocy.....	671
7. Czynności referendarza sądowego.....	672
7.1. Czynności o charakterze techniczno-procesowym	672
7.2. Czynności o charakterze orzecznictwym	673
Bibliografia.....	677

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 167)
- nowela z 12.02.2010 r. – ustawa z 12.02.2010 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych oraz ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. poz. 196)
- nowela z 9.04.2015 r. – ustawa z 9.04.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. poz. 658)
- nowela z 7.04.2017 r. – ustawa z 7.04.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 935)
- o.p. – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r. poz. 201 ze zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2017 r. poz. 1369 ze zm.)
- pr. adw. – ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 1999 ze zm.)

- pr. bank. – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 1988 ze zm.)
- pr. bud. – ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2017 r. poz. 1332 ze zm.)
- pr. poczt. – ustawa z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1481 ze zm.)
- pr. pras. – ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. poz. 24 ze zm.)
- pr. prok. – ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. poz. 177 ze zm.)
- p.u.s.a. – ustawa z 25.07.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1066 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.)
- r.d.p.s. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 12.10.2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1222 ze zm.)
- reg. NSA – uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z 8.11.2010 r. w sprawie regulaminu wewnętrznego urzędowania Naczelnego Sądu Administracyjnego (M.P. poz. 1007 ze zm.)
- reg. wsa – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 5.08.2015 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania wojewódzkich sądów administracyjnych (Dz.U. poz. 1177)
- r.o.c.a. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.)
- r.o.c.r.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. poz. 1804 ze zm.)
- rozp. w sprawie ulg – rozporządzenie Rady Ministrów z 16.12.2003 r. w sprawie szczególnych zasad i trybu umarzania, odraczania i rozkładania na raty oraz cofania odroczenia lub rozłożenia na raty nieuiszczonych należności sądowych orzeczonych w postępowaniu przed sądem administracyjnym (Dz.U. poz. 2194)
- r.w.z.p.w. – rozporządzenie Rady Ministrów z 16.12.2003 r. w sprawie wysokości oraz szczególnych zasad pobierania wpisu w postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. poz. 2193 ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- TUE – Traktat o Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
- u.d.i.p. – ustawa z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1764 ze zm.)
- u.d.p. – ustawa z 5.07.1996 r. o doradztwie podatkowym (Dz.U. 2016 r. poz. 794 ze zm.)
- u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870 ze zm.)
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2016 r. poz. 2147 ze zm.)

- u.j.p. – ustawa z 7.10.1999 r. o języku polskim (Dz.U. z 2011 r. poz. 224 ze zm.)
- u.o.i.n. – ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1167 ze zm.)
- u.o.s. – ustawa z 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1827 ze zm.)
- u.o.t.p. – ustawa z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. poz. 2072)
- u.p.d.o.f. – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2032 ze zm.)
- u.p.d.o.p. – ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1888 ze zm.)
- u.p.t.u. – ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2017 r. poz. 1221 ze zm.)
- u.r.i.o. – ustawa z 7.10.1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 561 ze zm.)
- u.r.l. – ustawa z 15.09.2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 400 ze zm.)
- u.r.p. – ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 233 ze zm.)
- u.rz.p. – ustawa z 11.04.2001 r. o rzecznikach patentowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1314)
- u.s.d.g. – ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1829 ze zm.)
- u.s.g. – ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.)
- u.s.n.p.s. – ustawa z 17.06.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2016 r. poz. 1259 ze zm.)
- u.s.p. – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 814 ze zm.)
- ustawa o KRS – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 700 ze zm.)
- ustawa o NSA – ustawa z 11.05.1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym (Dz.U. poz. 368 ze zm.) – uchylona
- ustawa o SN – ustawa z 23.11.2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1254 ze zm.)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 2016 r. poz. 963 ze zm.)
- u.s.w. – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2016 r. poz. 486 ze zm.)
- u.ś.p.z.p. – ustawa z 5.07.2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1874)
- u.w.a.r. – ustawa z 23.01.2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2015 r. poz. 525 ze zm.)

- zarz. biur. – zarządzenie nr 14 Prezesa NSA z 6.08.2015 r. w sprawie ustalenia zasad biurowości w sądach administracyjnych (niepubl.)
- z.t.p. – rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r. poz. 283)

Publikatory, zbiory orzecznictwa

- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- CBOSA – Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
- ECR – European Court Reports
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- M. Pod. – Monitor Podatkowy
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- NP – Nowe Prawo
- ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
- ONSAiWSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
- OSAiSN – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego
- OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
- OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
- OSPiKA – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
- OSS – Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
- OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
- PiP – Państwo i Prawo
- POP – Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
- PP – Przegląd Podatkowy
- PPP – Przegląd Prawa Publicznego
- PS – Przegląd Sądowy
- Zb. Orz. – Zbiór Orzeczeń TS (od 1989 r.)
- ZNSA – Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

Inne

- ETPC – Europejski Trybunał Praw Człowieka
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- SA – sąd apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- TS – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (do 1.12.2009 r. jako Trybunał Sprawiedliwości)
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny

WSTĘP

Od 1 stycznia 2004 r. sądownictwo administracyjne funkcjonuje w zreformowanej, odrębnej od sądownictwa powszechnego, formie ustrojowej. Jego istotą, zgodnie z Konstytucją RP, jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości poprzez kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej.

Ustawami regulującymi zakres kontroli są w szczególności ustawa z 25.07.2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych oraz ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Na mocy pierwszej z nich wprowadzono dwuinstancyjność sądownictwa administracyjnego oraz uregulowano ustrój sądów administracyjnych, druga natomiast określa zasady postępowania przed tymi sądami. Na postępowanie składa się wiele czynności stron i sądu, które prowadzą do rozstrzygnięcia konkretnej sprawy sądownoadministracyjnej.

Postępowanie przed sądami administracyjnymi charakteryzuje się – w porównaniu z innymi procedurami sądowymi – pewną odmiennością, przejawiającą się nie tylko w jego przedmiotowo-podmiotowym charakterze, lecz także m.in. w tym, że wojewódzki sąd administracyjny, jako sąd pierwszej instancji, przy rozpoznawaniu skargi nie jest związany jej zarzutami i wnioskami oraz powołaną podstawą prawną, natomiast Naczelny Sąd Administracyjny, jako sąd drugiej instancji, rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej, a z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania. Już chociażby ten jeden z wielu przykładów odrębności postępowania przed sądami administracyjnymi wskazuje na potrzebę odpowiedniego przygotowania ze strony podmiotów w nim uczestniczących.

Szczególna rola w postępowaniu sądownoadministracyjnym przypada sędziemu, który przy rozstrzygnięciu indywidualnej sprawy, poza wiedzą z zakresu prawa materialnego, musi wykazywać się dogłębną znajomością zasad procesowych i umiejętnością ich stosowania z największym pożytkiem dla stron postępowania. Zwróciła na to uwagę również Krajowa Rada Sądownictwa, która w uchwale nr 16/2003 z 19.02.2003 r. w sprawie uchwalenia Zbioru Zasad Etyki Zawodowej Sędziów stwierdziła m.in., że sędzia

powinien dbać o porządek i właściwy przebieg oraz odpowiedni poziom stosowania procedur, w których uczestniczy (§ 12). Wyjaśniając stronom kwestie proceduralne, powinien to czynić w sposób dla nich zrozumiały. To samo dotyczy ogłaszanych motywów rozstrzygnięcia, w których sędzia ten powinien ponadto unikać sformułowań wykraczających poza rzeczową potrzebę uzasadnienia stanowiska sądu, mogących naruszać godność lub cześć podmiotów występujących w sprawie albo też osób trzecich (§ 11). Obowiązkiem sędziego jest również podejmowanie wszelkich czynności zmierzających do szybkiego załatwienia sprawy i dążenie do jej rozstrzygnięcia w pierwszym terminie. W celu prawidłowej realizacji tej, wynikającej z ustawy, zasady ogólnej, niezbędna jest praktyczna umiejętność posługiwania się określonymi instytucjami prawa procesowego. Temu właśnie służy niniejsze opracowanie.

Intencją autora było pragmatyczne ujęcie poszczególnych instytucji procesowych w pewnym porządku, nie zawsze jednak zgodnym z kolejnością ich zamieszczenia w Prawie o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Aby zapewnić przejrzystość książki, została ona podzielona na rozdziały, punkty i podpunkty. Ze względu na charakter opracowania niektóre instytucje omówiono szerzej, np. posiedzenia sądowe, orzeczenia czy uzasadnienie orzeczenia, inne – jak właściwość sądu czy pisma stron – tylko w takim zakresie, jaki był niezbędny w celu odniesienia się do całości poruszanej problematyki.

Istotę opracowania stanowi próba udzielenia odpowiedzi na pytania, które nasuwają się w praktyce orzeczniczej. W wielu wypadkach odpowiedź wynika z ugruntowanego już orzecznictwa sądów administracyjnych lub z piśmiennictwa prawniczego, przywoływanych w niniejszej publikacji. Jednak niektóre kwestie wymagały indywidualnego podejścia i uzasadnienia z pełną świadomością faktu, że zweryfikuje je praktyka orzecznicza. Autor starał się również odnieść do pytań i wypowiedzi, które były przedmiotem wielu sędziowskich narad i szkoleń.

Niniejsza monografia jest kierowana zarówno do sędziów sądów administracyjnych, asesorów, referendarzy sądowych, asystentów sędziego, jak i kandydatów na sędziów oraz profesjonalnych pełnomocników procesowych.

Szóste wydanie niniejszego opracowania uwzględnia aktualny stan prawny, w tym ukształtowany nowelizacją ustawą z 7.04.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 935) oraz zostało uzupełnione o najnowsze piśmiennictwo prawnicze oraz orzecznictwo sądowe na tle najobszerniejszej nowelizacji ustawą z 9.04.2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. poz. 658). Opracowanie uwzględnia także rozstrzygnięcia wydane przez poszerzone składy Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także istotne dla praktyki orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

ROZDZIAŁ I

ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Konstytucyjne zasady funkcjonowania sądownictwa administracyjnego

1.1. Prawo do sądu

Każdy, zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, ma prawo do rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. To konstytucyjne prawo do sądu przysługuje każdemu podmiotowi występującemu w obrocie prawnym z wyjątkiem podmiotów prawa publicznego, które, jako organy władzy publicznej, realizują swoje uprawnienia w sposób władczy.

Prawo do sądu, będące gwarancją podstawowych praw i wolności człowieka, ma swoje umocowanie w prawie międzynarodowym. W szczególności chodzi tu o art. 6 EKPC oraz art. 14 MPPOiP. Konwencje te zostały ratyfikowane przez Polskę i weszły tym samym do porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasadę prawa do sądu, zapisaną w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wzmacnia art. 77 ust. 2 Konstytucji RP, który stanowi, że ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej do dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Nie może budzić wątpliwości, że prawo do sądu w ujęciu przedmiotowym dotyczy również sprawy administracyjnej. Jednoznacznie w tym zakresie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny, jakkolwiek tezę tę wyprowadził nie z art. 45 ust. 1, lecz z art. 2 Konstytucji RP. Po raz pierwszy teza ta znalazła się w wyroku z 7.01.1992 r., K 8/91 (OTK 1992/1, poz. 5, s. 76). Natomiast w wyroku z 10.05.2000 r., K 21/99 (OTK 2000/4, poz. 109), Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że gdy chodzi o wymiar formalny prawa do sądu, trzeba uznać, iż art. 45 ust. 1 Konstytucji RP ma treść niezależną od tego, w jaki sposób jest definiowane pojęcie sprawy na tle szczegółowych ujęć proceduralnych.

Od 1.01.2004 r. prawo do sądu administracyjnego realizowane jest, zgodnie z art. 184 Konstytucji RP, w ramach sądownictwa administracyjnego.

Rekomendacja Rady Europy (2004) 20 w sprawie sądowej kontroli aktów administracyjnych traktuje prawo do sądu jako wymóg zapewnienia osobom fizycznym i prawnym możliwości zaskarżenia aktów administracyjnych, które bezpośrednio naruszają ich prawa lub interesy. Przy czym związek między aktem administracyjnym a prawem lub interesem strony powinien być ścisły. Związek zbyt luźny i odległy uzasadnia odmowę prawa do sądu (por. J. Chlebny, *Sądowa kontrola administracji w świetle rekomendacji Rady Europy*, PiP 2005/12, s. 24).

Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji RP odwołuje się także do innych zasad konstytucyjnych, które jakkolwiek nie wprost, to jednak mają wpływ na realizację prawa do sądu. Artykuł 173 Konstytucji RP gwarantuje niezależność sądownictwa administracyjnego od innych władz, przede wszystkim od władzy wykonawczej, której działalność orzecznicza podlega kontroli sądów administracyjnych, sprawujących wspólnie z innymi sądami wymiar sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z art. 184 Konstytucji RP Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej.

Zasadą o charakterze ustrojowym, związaną z niezależnością sądownictwa, jest – wynikająca z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP – zasada niezawisłości sędziowskiej. Sędzia w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji oraz ustawom, co oznacza, że w swym orzekaniu kieruje się wewnętrznym przekonaniem opartym na wiedzy i doświadczeniu życiowym. Konstytucyjna zasada niezawisłości sędziowskiej znajduje swoje rozwinięcie w art. 178 ust. 2 i 3, art. 180 i 181 Konstytucji RP. Jedną z istotniejszych gwarancji niezawisłości jest zasada nieusuwalności sędziego z urzędu. Złożenie przez sędziego urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie. Należy jednak podkreślić, że niezawisłość sędziowska nie służy uprzywilejowaniu sędziów, lecz ochronie zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości.

Przeciwnieństwem prawa do sądu jest nadużycie prawa do sądu, co niestety zdarza się coraz częściej. Przykładem nadużywania prawa do sądu może być pieniactwo, świadome oparcie skargi czy innego środka zaskarżenia na nieprawdziwych faktach czy powodowanie obstrukcji trwającego postępowania w celu jego przedłużenia (zob. M. Szast, M. Szwed, *Nadużycie prawa do sądu w postępowaniu sądowoadministracyjnym*, ZNSA 2016/6, s. 62; postanowienie NSA z 16.10.2015 r., I OSK 1992/14, LEX nr 1975884).

1.2. Prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy

Zgodnie z powszechnym rozumieniem „sprawiedliwy” to „postępujący wobec innych zgodnie z nakazami etycznymi, uznający bezstronnie prawa przysługujące innym ludziom, osądzający bezstronnie”. Sprawiedliwy to również „oparty na obiektywnym sądzie, na bezstronnym osądzaniu czegoś” (por. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz, t. 4, Warszawa 2006, s. 1349).

Wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP prawo obywatela do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy jest utożsamiane w piśmiennictwie z prawem do rzetelnego procesu (por. A. Mudrecki, *Prawo strony do rzetelnego procesu przed sądami administracyjnymi*, ZNSA 2007/3, s. 45). Zdaniem tego autora prawo do rzetelnego procesu sądowego w sensie węższym obejmuje prawo do sprawiedliwego i publicznego rozstrzygnięcia o prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym w toczącej się sprawie w rozsądnym terminie przez niezawisły, bezstronny i ustanowiony ustawą sąd. W szerszym ujęciu rzetelny proces to przestrzeganie praw ujętych w przepisach prawa międzynarodowego i prawa wewnętrznego.

Prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy J. Boć wiąże przede wszystkim z możliwością wszczęcia postępowania przez osobę zainteresowaną (por. J. Boć [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 r.*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 90). Na ten aspekt zagadnienia zwrócili uwagę także R. Mikosz i M. Zirk-Sadowski, dla których prawo do sądu – jak każde prawo podmiotowe – zamyka się w oznaczonych granicach. Jedną z przesłanek – wyznaczającą granicę prawa do rozpatrzenia sprawy przez sądy administracyjne, zgodnie ze standardami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP – jest uprawnienie do wszczęcia postępowania. W dalszej kolejności autorzy zwracają uwagę na takie przesłanki, jak: skuteczność wniesienia skargi, wpis, prawo do rozpatrzenia sporu przez sąd, czas prowadzenia postępowania, obowiązek wykonania wyroku, związanie NSA granicami skargi kasacyjnej (por. R. Mikosz, M. Zirk-Sadowski, *Granice prawa do sądu administracyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej*, ZNSA 2007/3, s. 38 i n.).

Adresatami omawianej zasady są organy procesowe. One bowiem decydują o tym, czy rozpatrzenie sprawy będzie sprawiedliwe w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Aby tak się stało, już sam ten przepis wskazuje na mechanizmy, których zastosowanie daje gwarancję pełnego prawa do sądu. Należy do nich m.in. ustawowo określona właściwość sądu, pozwalająca na skuteczne wszczęcie postępowania sądowego.

W ustawie z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, podobnie jak w innych ustawach procesowych, zawarto unormowanie (art. 58 § 4), które zapobiega negatywnym sporom o właściwość między sądami administracyjnymi a sądami powszechnymi. Istotą tej regulacji jest zagwarantowanie stronie prawa

Bogusław Dauter – sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego; autor wielu publikacji z zakresu postępowania sądownoadministracyjnego, postępowania podatkowego i materialnego prawa podatkowego.

W publikacji omówiono wszystkie instytucje procedury sądownoadministracyjnej, którymi powinien posługiwać się sędzia sądu administracyjnego w swojej codziennej pracy. Wskazano poszczególne aspekty postępowania przed sądami administracyjnymi obu instancji, takie jak:

- podmioty legitymowane do występowania w postępowaniu przed sądami administracyjnymi;
- pisma w postępowaniu przed wojewódzkim sądem administracyjnym;
- wstrzymanie wykonania zaskarżonego aktu lub czynności;
- doręczenia, terminy procesowe oraz zawieszenie postępowania;
- postępowanie mediacyjne i uproszczone;
- posiedzenia sądowe, wydawanie orzeczeń sądowych oraz pisemne uzasadnienie orzeczenia;
- środki odwoławcze;
- prawomocność i wykonanie orzeczeń sądowych;
- wznowienie postępowania sądownoadministracyjnego;
- skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
- uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz pytania prawne;
- postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt;
- koszty sądowe i zwrot kosztów postępowania.

Szóste wydanie książki zostało uzupełnione o najnowsze orzecznictwo sądowe, piśmiennictwo prawnicze oraz zmiany legislacyjne, w tym nowelizację z kwietnia 2017 r., dotyczącą:

- instytucji sprzeciwu,
- uproszczonego sposobu wnoszenia skarg na decyzje, od których ustawa nie przewiduje środków zaskarżenia,
- innego modelu mediacji w postępowaniu sądownoadministracyjnym.

W szerokim zakresie, z uwzględnieniem dorobku judykatury, odniesiono się do zmian wprowadzonych nowelą z kwietnia 2015 r., a zwłaszcza instytucji reformatoryjnego orzekania, autokontroli dokonywanej przez wojewódzki sąd administracyjny oraz prawa pomocy.

Publikacja przeznaczona jest w szczególności dla sędziów i kandydatów na sędziów oraz asystentów sędziego, a także dla referendarzy sądowych. Jej praktyczny wymiar powinien zainteresować również profesjonalnych pełnomocników stron, którzy występują przed sądami administracyjnymi.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-008-6

